

Sophia

ยุโรป ยังไม่ มืด

THE SUN
STILL
SHINES

พีรพัฒน์
ตันทวณิช

เขียน

เดินทางตามรอย
ทอวกาศนาซีสู่ยุโรปตะวันออก
ในช่วงเวลาอันมืดมนแห่งมหาสงคราม
เพื่อค้นหาตะวันดวงนั้นที่ยังส่องแสงอยู่เสมอ

พิมพ์ครั้งที่

1

Sophia

ยุโรปมืด

*THE SUN
STILL SHINES*

พีรพัฒน์ ตัณฑวณิช

เขียน

ก า ร อ่ า น คื อ ร า ก ฐ า น ที่ ส ำ ค ัญ

ชั้นหนังสืออันว่างเปล่ากับเปลวไฟจากหนังสือที่ถูกเผาในสงคราม
จะทำให้เราเห็นความสำคัญของความรู้และการส่งต่อมันแก่คนรุ่นต่อไป

หนังสือคุณภาพ
โดยอมรินทร์กรุ๊ป

ยุโรปมีด

THE SUN STILL SHINES

Sophia

ในเครือบริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

378 ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170

โทรศัพท์ 0-2422-9999 ต่อ 4964, 4969 E-mail: info@amarin.co.th

www.amarinbooks.com   **@amarinbooks**   **Sophia Publishing**

สื่อดิจิทัลนี้ให้บริการดาวน์โหลดสำหรับบริการตามเงื่อนไขที่กำหนดเท่านั้น

การทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ ไม่มีวิธีใดๆนอกเหนือจากเงื่อนไขที่กำหนด

ถือเป็นความผิดอาญาตาม พรบ.ลิขสิทธิ์ และ พรบ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 978-616-18-5601-4

เจ้าของ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ ระริน อุทกะพันธุ์ ปัญจุโรงจน์ • กรรมการผู้จัดการ อุษณีย์ วิศวดพันธุ์

ที่ปรึกษาสายงานสำนักพิมพ์ในเครือ งามอาจ จิระอร • บรรณาธิการอำนวยการ สิริกานต์ ผลงาม

บรรณาธิการบริหาร วิรัชฐา กาลมเกษตร์ • บรรณาธิการ ชมพูนุท ดีประวัติ

ผู้จัดการฝ่ายการผลิต อมรลักษณ์ เขยกลิน • ศิลปกรรม ศิริพร เสนายอด

คอมพิวเตอร์ สุภรัตน์ พรหมพงษ์, จิรณีย์ คำจันทร์ • พิสูจน์อักษร กัญจน์ชญา เลิศไพศาลกิจ

ฝ่ายการตลาด กุลพัฒน์ บัวละออ

THE SUN
STILL
SHINES

คำนำสำนักพิมพ์

เมื่อฤทธิ์เดชของโควิด-19 เบาบางลง ผู้คนที่เคยถูกกักอยู่ในประเทศของตนก็เริ่มออกเดินทางท่องโลกกันอีกครั้ง หากแต่ร่วมสามปีที่ผ่านมาที่พวกเราใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่อันจำกัด เราเชื่อว่าช่วงเวลาเหล่านั้นไม่สูญเปล่า หลายคนสั่งสมข้อมูลและความรู้จำนวนมาก หลายคนสร้างเสริมนิสัยและบุคลิกภาพใหม่บางอย่างให้ตนเอง และน่าจะออกเดินทางท่องโลกอีกครั้งด้วยสายตาที่เติบโตขึ้น ด้วยความปรารถนาที่มากกว่าแค่ความสนุกและผ่อนคลาย หลายคนออกเดินทางด้วยความปรารถนาที่จะ “เข้าถึง” ประวัติศาสตร์ และ “เข้าใจ” โลกของเราในมิติที่ลึกยิ่งกว่าแค่ความงามของสถานที่ท่องเที่ยว

หนังสือเล่มนี้จะพาคุณท่องยุโรปในแบบที่คุณน่าจะไม่เคยสัมผัสมาก่อน เพราะพีรพัฒน์ ตันทวนิช ผู้เขียน ไม่ได้ตามรอยภาพยนตร์หรือศิลปินคนไหน เขาเป็นเศรษฐกรปริญญาเอกที่เลือกเดินทางตามรอยกองทัพนาศีในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ด้วยความปรารถนาที่จะ “เข้าถึง” โศกนาฏกรรมจากมหาสงครามครั้งนั้น และ “เข้าใจ” แรงขับเบื้องหลังความเด็ดเดี่ยวอันอำมหิตของผู้นำชื่ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์

ในเล่มนี้คุณจะได้เดินทางไกลหลากหลายแห่ง ไม่ใช่แค่ในแง่สถานที่ แต่ยังได้เดินทางย้อนเวลาสู่อดีตอันมืดดำ สู่ช่วงที่ยุโรปเต็มไปด้วยเขม่าควันจากไฟสงคราม เสียงปืน และเสียงร้องไห้คร่ำครวญของผู้คน ขนลุกขนพองกับโศกนาฏกรรมที่ประชาคมยุโรปในอดีตต้องเผชิญ และอดไม่ได้ที่จะสำนึกในความโชคร้าย

ของประเทศตัวเอง จริงอยู่ บ้านเราก็มีเหตุการณ์น่าเศร้าอยู่มาก
ในประวัติศาสตร์ คนไทยเคยถูกเข่นฆ่าและเคยเข่นฆ่ากันเอง
แต่ชนชาติเรายังไม่เคยถูกกวาดโกยไปกำจัดทิ้งเหมือนหุ่นผง ใน
เวลาไม่ถึงห้าปี บางเผ่าชนหายเกลี้ยงเกือบหมดประเทศ บางภาษา
ไม่เหลือคนที่จะพูดมันอีกแล้ว และบางวัฒนธรรมได้สูญหายไป
ตลอดกาล

กระนั้นก็อดไม่ได้ที่จะโหว่หวน มหาสงครามรุนแรงมหาศาล
เพียงใด ก็ล้วนเริ่มจากชนวนความขัดแย้งเล็กๆ ทั้งนั้น ความ
อยู่ดีธรรมขมขื่นที่ใครบางคนหรือบางกลุ่มต้องกล้ำกลืน และ
ตัดสินใจว่าจะทวงคืนศักดิ์ศรีให้ตนเองไม่ว่าจะด้วยวิธีใดและต้อง
แลกกับอะไรก็ตาม สถานการณ์เช่นนี้ประเทศไทยเราก็มี และ
กำลังทวีระดับความเข้มข้น...

หลังมีดสนิทราวความตาย แสงแรกของตะวันฉายจะเดินทาง
มาถึงเสมอ

“The sun still shines...” เด็กสาวชาวเยอรมันคนหนึ่ง
ลุกขึ้นต่อต้านผู้นำประเทศตัวเอง ได้กล่าวประโยคนี้เป็นประโยค
สุดท้ายในชีวิต ก่อนจะถูกกิโยตินบนคอ

เราจำต้องเชื่อเธอ

Sophia

สารบัญ

บทนำ • 1

Vienna

1. อับสบูร์กยกล่มแล้ว • 7
2. กาแฟเวียนนา มรดกล้ำค่าจากศัตรู • 35

Český Krumlov

3. สายน้ำคดเคี้ยวที่กรุงลอฟ • 51

Prague

4. ชาวปรากสองล้าน นักท่องเที่ยวเจ็ดล้าน • 65
5. คาฟคาเคยอยู่ที่นี่ • 81
6. กำแพงจอห์น เลนนอน และปฐพีออนี่ของสตาลิน • 97

Dresden

7. ครั้งหนึ่ง...เดรสเดินในเงาถ่าน • 117

-Berlin-

Berlin

8. ย้อนรอยสงครามโลกครั้งที่สอง • 135
9. ความฝันใฝ่ในใจฮิตเลอร์ • 151
10. สัมคมแบบโหนดอนุญาตให้
ปีศาจร้ายเป็นผู้นำ • 171

-Vienna-

Gdańsk

11. ประเทศที่หายไปจากแผนที่โลกครึ่งแล้วครึ่งเล่า • 181
12. เมวอดก้า น้บารน์ม ณ ศูนย์กลางโซลิดาริตี • 199

Warsaw

13. จาก “โปแลนด์ยังไม่พ่าย” สู่เพลงชาติไทยของเรา • 213

Kraków

14. เหยียบบริงมิงกรที่คราคูฟ • 225
15. ยาเกียลโลเนียนกับสองศิษย์เก่า
ผู้ยิ่งใหญ่แต่เรียนไม่จบ • 239
16. เอาชวิตซ์ - เบียร์เคอเนา กระบวนการ
ทำลายความเป็นมนุษย์ • 253

Budapest

17. ระหว่าง “บูดา” และ “เปสต์” • 277
18. พิพิธภัณฑสถานแห่งความหวาดกลัว • 289
19. นักฟุตบอลท่ามกลางหมู่พระราชินี • 307

Munich

20. กุหลาบขาวแห่งมิวนิก • 325

บทส่งท้าย • 350

หนังสืออ้างอิง • 352

เกี่ยวกับผู้เขียน • 359

บทนำ

สมมติว่าคุณเกิดที่ยุโรป 100 กว่าปีก่อน ถ้าคุณเกิดในยุโรป ตะวันออก คุณจะเป็นราษฎรในปกครองของอาณาจักรที่เกรียงไกรสุดๆ อย่างอาณาจักรออสเตรีย-ฮังการี อาณาจักรปรัสเซีย หรืออาณาจักรรัสเซีย เมื่อก้าวเข้าสู่วัยรุ่นคุณจะต้องถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารในสงครามโลกครั้งที่หนึ่งที่คร่าชีวิตคนไปกว่า 40 ล้านคน ถ้าคุณอยู่รอดจนสงครามสิ้นสุด คุณจะ

เรามาลงรายละเอียดชีวิตคุณกันหน่อย ตอนคุณอายุย่างเข้า 30 ปี คุณอาจจะกลายเป็นประชาชนผู้รักชาติอย่างสุดหัวใจและพร้อมจะสนับสนุนผู้นำเผด็จการ เพื่อให้ประเทศคุณมีอำนาจในการฟื้นฟูเกียรติภูมิให้กับชาติพันธุ์ของตน แต่ถ้าหากคุณโชคร้าย (ไม่) หน่อย เกิดเป็นชาวยิว คุณต้องหลบหนีลี้ภัยจากแผ่นดินเกิด อาจต้องลงเอยในค่ายกักกัน หากคุณรอดสงครามครั้งแรกแล้วมีบุตร โอกาสที่เขาจะมาจากไปในสงครามครั้งถัดมามีสูงมาก

ในวัย 50 ปี คุณจะได้เห็นบ้านเมืองที่ใช้เวลาสร้างมานับร้อยปีหลงเหลือแต่เพียงเงาผ่านเพราะไฟสงคราม ชีวิตของคุณในครึ่งหลังของศตวรรษจะเป็นเช่นไรก็อยู่ที่ว่าคุณเกิดบนฝั่งใด

ของพรมแดนสมมติ ที่ขีดเส้นโดยสองมหาอำนาจต่างอุดมการณ์ หากชีวิตคุณอยู่ฝั่งตะวันตกนอกมานเหล็ก¹ คุณจะกลายเป็นหนึ่งในกลุ่มคนที่ร่ำรวยและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีที่สุดในโลก แต่ในทางตรงกันข้าม หากคุณอยู่ฝั่งตะวันออกของมานเหล็ก คุณก็จะอยู่อย่างยากลำบาก เพราะแม้อุดมคติของคอมมิวนิสต์ต้องการสร้างความเท่าเทียมกัน แต่สิ่งที่ระบอบได้ลิตรอนออกไปคือสิทธิและเสรีภาพซึ่งเป็นสิ่งที่ล้ำค่าที่สุดสำหรับมนุษย์

อย่างไรก็ตาม ช่วงบั้นปลายของศตวรรษที่ 20 คุณก็จะได้เห็นความล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์อยู่ดี และเมื่อถึงกาลเปลี่ยนสหัสวรรษ คุณจะจากโลกนี้ไปในฐานะพลเมืองยุโรปที่ได้เห็นดินแดนบ้านเกิดซึ่งเคยเต็มไปด้วยความเลวร้ายกลายเป็นภูมิภาคที่มีความสามัคคีและร่วมมือกันมากที่สุดในโลก พรมแดนสมมติถูกทุบทำลายจนแทบไม่เหลือ ประชาชนจากอดีตประเทศคู่ขัดแย้งสามารถไปมาหาสู่กันได้ โดยไม่มีสิ่งใดกั้นขวางอีกต่อไป

ด้วยความสนใจทางประวัติศาสตร์ในช่วงศตวรรษที่ 20 เส้นทางยุโรปของผมจึงข้ามผ่านอู่อารยธรรมเก่าแก่อันยิ่งใหญ่ กรีซ

¹ คำว่ามานเหล็กถูกนำมาใช้ครั้งแรกโดยวินสตัน เชอร์ชิล อดีตนายกรัฐมนตรีอังกฤษ ในวันที่ 5 มีนาคม 1946 โดยเขาได้พูดถึงนโยบายต่างประเทศของรัสเซียและมีประโยคสำคัญที่ว่า “From Stettin in the Baltic to Trieste in the Adriatic, an iron curtain has descended across the continent.” และวันเวลาดังกล่าวก็กลายเป็นจุดเริ่มต้นอย่างไม่เป็นทางการของสงครามเย็น

หรือแม้แต่เมืองหลวงของนักท่องเที่ยวอย่างปารีส หากเลือกมุ่งหน้าสู่ดินแดนที่ประวัติศาสตร์ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาอัดแน่นไปด้วยเรื่องราวของวีรบุรุษ ทรราช รอยเลือด และคราบน้ำตาทั้งมหาสงครามที่โหดร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์มนุษยชาติถึงสองครั้ง การเมืองที่เปลี่ยนจากชั่วหนึ่งสู่สุดอีกชั่วหนึ่งในห้วงเวลาเพียงชั่วอายุคน รวมถึงการพัฒนาศิลปวิทยาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงวิถีของมนุษยชาติไปตลอดกาล

ภูมิภาคที่เราเรียกกันติดปากว่า “ยุโรปตะวันออก” จริงๆ เป็นการเรียกขานตามชาวอเมริกัน หากแต่สำหรับชาวยุโรปแล้ว ยุโรปตะวันออกจะหมายถึงประเทศที่อยู่เลยจากประเทศโปแลนด์ไปแล้วอย่างรัสเซีย ยูเครน หรือเบลารุส ส่วนโซนที่เราเรียกกันว่ายุโรปตะวันออกอย่างฮังการี โรมาเนีย โปแลนด์ ชาวยุโรปเรียกกันว่า “ยุโรปกลาง” บางครั้งเวลาเข้าร้านหนังสือที่มีทั้งหนังสือภาษาอังกฤษและภาษาอื่นของยุโรปก็将会เห็นความแตกต่างตามการเรียกขาน แต่ถ้าพูดแบบอิงประวัติศาสตร์ยุคใหม่สักหน่อยต้องบอกว่าการเดินทางของผมส่วนใหญ่ก็อยู่ในดินแดนที่เป็นคอมมิวนิสต์เก่านั่นแหละ

ผมใช้เวลาเดินทางประมาณหนึ่งเดือนกับหกประเทศ เริ่มต้นที่กรุงเวียนนาของออสเตรีย ก่อนขึ้นเหนือสู่สาธารณรัฐเช็กและต่อเนืองไปยังภาคตะวันออกของเยอรมนี โดยมีกรุงเบอร์ลินเป็นจุดหมายสำคัญ จากนั้นเดินทางสู่ตะวันออกไปยังโปแลนด์ โดยเดินทางจากเหนือลงใต้เช่นเดียวกับกองทัพนาซีเมื่อ 80 กว่าปีก่อน จากนั้นเข้าสู่สโลวาเกียที่เมืองเล็กๆ อย่างคอสตเซ (Košice)

ต่อด้วยกรุงบูดาเปสต์แห่งฮังการี ก่อนเดินทางย้อนกลับเข้าสู่
ออสเตรียโดยนั่งรถไฟข้ามไปเมืองทางตะวันตกอย่างซาลซ์บูร์ก
ก่อนไปสิ้นสุดที่มิวนิก เมืองใหญ่แห่งแคว้นบาเวเรียในเยอรมนี
ระหว่างที่ผมกำลังเดินอยู่ในกรุงเบอร์ลินร่วมกับทัวร์
ตามรอยอาณาจักรไรช์ที่ 3 ที่พูดถึงการขึ้นสู่อำนาจของฮิตเลอร์
เรื่องเล่าผ่านเหตุการณ์และสถานที่ทำให้ผมเริ่มเข้าใจบริบทและ
สถานการณ์ที่ผลักดันให้ชาวเยอรมันผู้ชาญฉลาดยอมยกอำนาจ
แบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดให้กับจอมเผด็จการอย่างฮิตเลอร์ จนนำ
ไปสู่โศกนาฏกรรมกับผู้คนนับล้านๆ ในขณะที่บ้านเราเอง
ก็เคยมีวาทกรรม “ฮิตเลอร์มาจากการเลือกตั้ง” เพื่อใช้โจมตี
“เผด็จการรัฐสภา” จนสุดท้ายประเทศไทยจึงเข้าสู่เผด็จการ
ทั้งในและนอกรัฐสภา

หลายบทเรียนที่ผมได้เรียนรู้เรื่องการสู้เพื่ออิสรภาพ
ของชาวเชโกสโลวาเกียและโปแลนด์ สู้รอยเลือดของคนฮังการี
และคนยิว ความรุ่งโรจน์และล่มสลายของเชตแดนและลัทธิ
ความเชื่อ เป็นแรงบันดาลใจให้ผมอยากถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านี้
ออกมาสู่ผู้อ่านในวงกว้าง โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการ
ความทรงจำในอดีตของพวกเขา เพื่อจะถ่ายทอดบทเรียนที่
ผิดพลาดของคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นต่อไป ในขณะที่ประเทศของเรา
ดูเหมือนจะจัดการความทรงจำทำนองนี้ด้วยการบังคับให้ลืม
เสียมากกว่า

หนังสือเล่มนี้เป็นสารคดีบันทึกการเดินทาง ลำดับของเรื่องเล่าจึงสอดคล้องไปกับเส้นทางของผม ไม่ได้เป็นไปตามลำดับเวลาแบบหนังสือประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ ยังไม่นับว่าผมได้พาคุณผู้อ่านออกนอกเส้นทางอยู่บ่อยครั้ง ถ้าสร้างความสับสนให้บ้างก็ขออภัย อย่างไรก็ตาม ผมได้แนบรายชื่อหนังสือที่ผมใช้ประกอบการเขียนหนังสือเล่มนี้ หรือหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง เพื่อท่านผู้อ่านสนใจก็สามารถไปหามาอ่านเพิ่มเติมได้

เช่นเดียวกัน หนังสือเล่มนี้ไม่ใช่ไกด์บุ๊กที่จะสามารถเป็นคู่มือท่องเที่ยว ไม่มีการแนะนำโรงแรม ไม่มีการรีวิวร้านอาหาร ไม่มีเวลาเปิด-ปิดสถานที่ท่องเที่ยว ไม่มีแผนที่ ไม่มีตารางรถบัส รถไฟ ไม่มีอะไรที่จะทำให้การท่องเที่ยวของคุณง่ายขึ้นเลย หนังสือเล่มนี้มีแต่เรื่องราวของเศษซากอนุสาวรีย์ที่จะทำให้เรารู้ซึ่งถึงความไม่แน่นอนของโลก เรื่องราวชีวิตหลังรื้อลวดหนามที่จะทำให้เราเห็นคุณค่าของชีวิตที่ได้อยู่ข้างนอก

และแน่นอน ชั้นหนังสืออันว่างเปล่ากับเปลวไฟจากหนังสือที่ถูกเผา จะทำให้เราเห็นความสำคัญของความรู้และการส่งต่อมันแก่คนรุ่นต่อไป

พีรพัฒน์ ตัณฑวณิช

THE SUN
STILL
SHINES

อยู่ใต้อำนาจ

